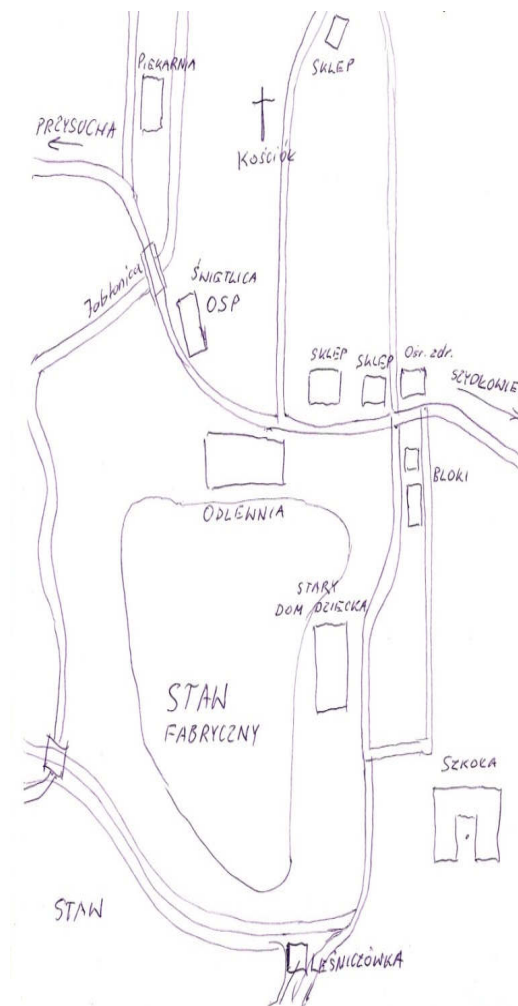

Brok, 03-05.10.2018, Ogólnopolska Konferencja Naukowa "Krajobraz w percepcji społecznej"

Wyobrażenia przestrzenne polskich wsi – metoda odręcznych szkiców

Dr hab. Marcin Wójcik, prof. UŁ, dr Paulina Tobiasz-Lis

Plan wystąpienia:

1. Inspiracje i teoretyczne podstawy badań nad wyobrażeniami obszarów wiejskich.
2. Metoda odręcznych szkiców – możliwości wykorzystania w badaniach obszarów wiejskich.
3. Studia przypadków; poznawczy i praktyczny wymiar wyobrażeń w badaniu relacji człowieka i przestrzeni jego życia.

Teoria uprzestrzennienia (Lefebvre 1974), „Potrójnie złożona” przestrzeń wsi (Halfacree 2009) a odrębne szkice

Przestrzeń
postrzegana

Przestrzeń
przeżywana

Przestrzeń
wyobrażana

Wiejski
lokalizm

Przedstawienia wsi

Życie na wsi

*„Obraz przestrzeni jest efektem dwutorowego procesu pomiędzy obserwatorem i przedmiotem obserwacji. To co dostrzega obserwator jest formą zewnętrzną, ale to w jaki sposób interpretuje i kieruje on swą uwagę na tę formę wpływa na to, co naprawdę widzi.”
(Lynch 1960 str. 131)*

Percepcja przestrzeni polega na:

- rozpoznaniu składników środowiska, odróżnieniu jednych elementów od innych, czyli ich **identyfikacji**,
- określeniu relacji przestrzennych między składnikami środowiska, czyli ich **strukturalizacji**,
- określeniu znaczeń poszczególnych elementów dla podmiotu percypującego, czyli ich **wartościowaniu**.

Identyfikacja, struktura i znaczenie tworzą wyobrażenie (obraz) będący wynikiem procesu percepcji.

Badania prowadzono w 22 wsiach, które różniły się pod względem genezy, układów przestrzennych oraz funkcji.

Przeprowadzono 189 wywiadów kwestionariuszowych, 179 respondentów zgodziło się naszkicować mapy swojej wsi.

Mieszkańców poproszono o samodzielne odręczne naszkicowanie ich wsi tak, jakby przedstawiali je osobie z zewnątrz, zwracając uwagę na najważniejsze elementy przestrzeni.

POSTĘPOWANIE BADAWCZE:

1. Polecenie dla osób biorących udział w badaniu:

-Proszę wykonać odręczny szkic Pana/Pani wsi. Proszę zrobić to tak, jakby prezentował(a) Pan/Pani tę okolicę nieznanemu uwzględniając najważniejsze dla Pana/Pani elementy.

2. Obserwacja osób wykonujących szkic:

- kolejność poszczególnych elementów*
- wzajemne relacje pomiędzy elementami*
- reakcje osób biorących udział w badaniu.*

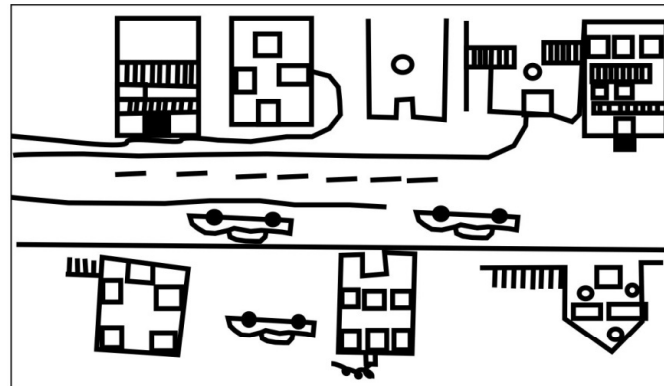
3. Analiza zawartości poszczególnych szkiców:

- jakie elementy występują najczęściej (zgodnie z klasyfikacją K. Lyncha)*
- do jakiego typu szkiców (wg F. C. Ladd) można je zaklasyfikować.*

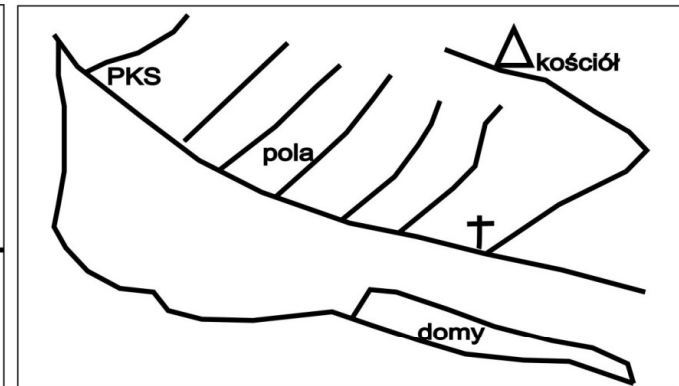
4. Próba wyjaśnienia struktury wyobrażeń w kontekście obrazowości i czytelności przestrzeni.

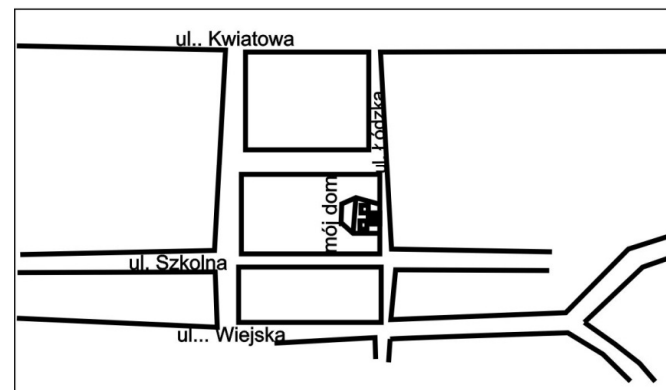
Typy odręcznych szkiców sąsiedztwa / najbliższej okolicy (Ladd 1970)

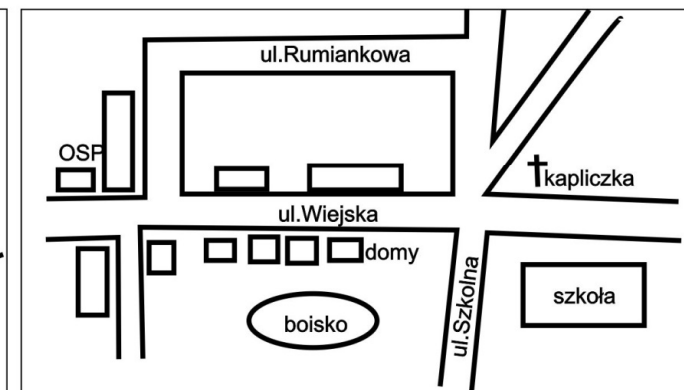
szkic obrazkowy
pictorial drawing

szkic schematyczny
schematic drawing

szkic przypominający mapę
drawing resembling map

mapa z punktami orientacyjnymi
map with landmarks

Obrazowość i czytelność przestrzeni

OBRAZOWOŚĆ to jakościowa cecha wizualna obiektów czy zdarzeń, która umożliwia przywołanie ich do świadomości każdego obserwatora.

Kolor, kształt, czy cały układ pewnych obiektów w przestrzeni wpływają na ich szybką i łatwą identyfikację oraz wysoce użyteczną reprezentację środowiska w ludzkich umysłach. Obrazowe elementy przestrzeni fizycznej wpływają na **CZYTELNOŚĆ** jej struktury.

Przestrzeń **CZYTELNA** to taka, która jest dobrze zorganizowana przestrzennie, której struktura pomaga w orientacji i poruszaniu się użytkowników bez lęku o zabłądzenie.

K. Lynch (1960) porównuje **CZYTELNOŚĆ** przestrzeni do zapisanej kartki. Jeśli jest czytelna to już pierwszy rzut oka pozwoli wyodrębnić poszczególne symbole składające się na całość informacji.

Przypadki: 4 wsie

Niezabyszewo

Miłoszyce

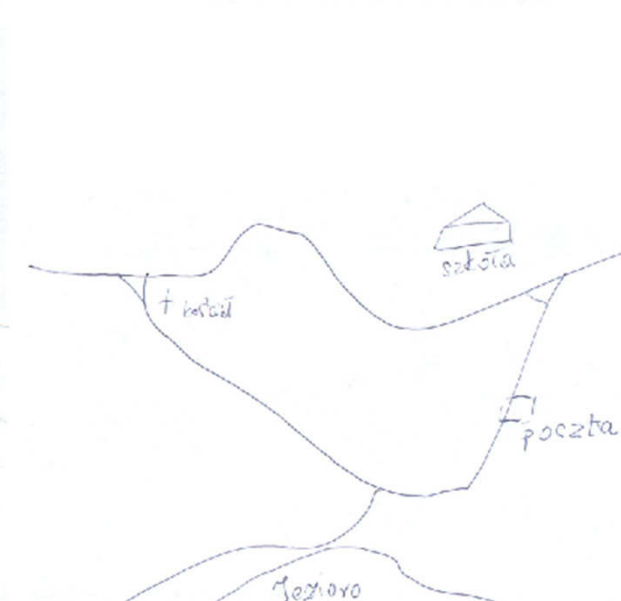
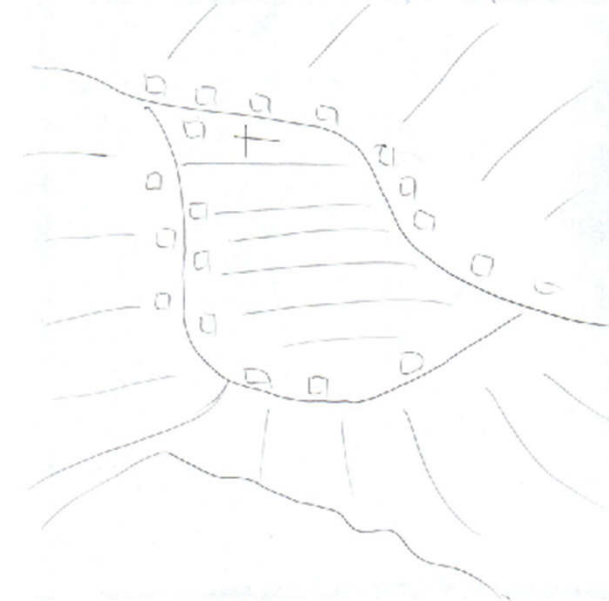
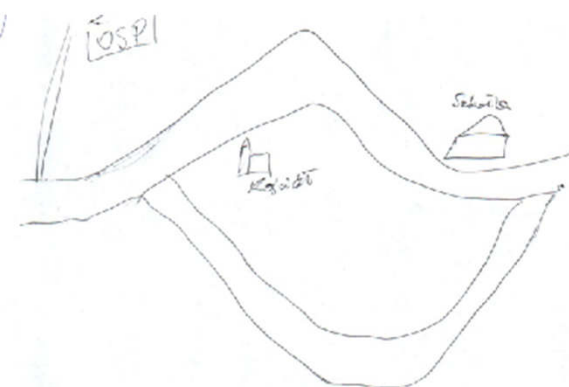
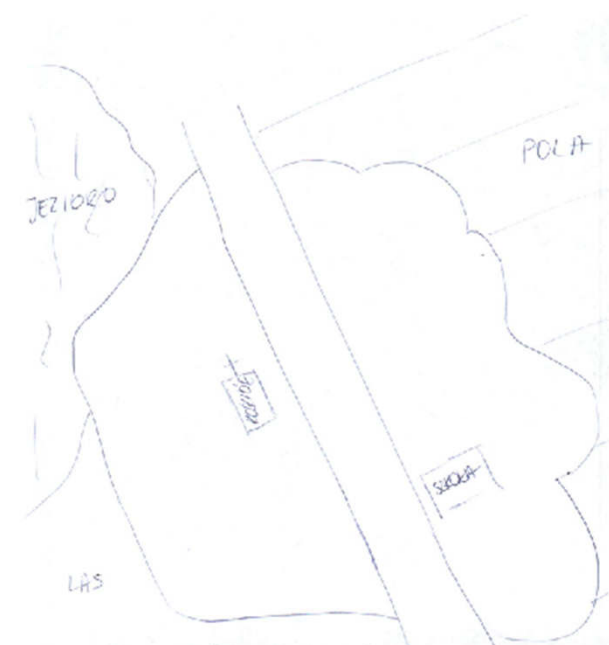

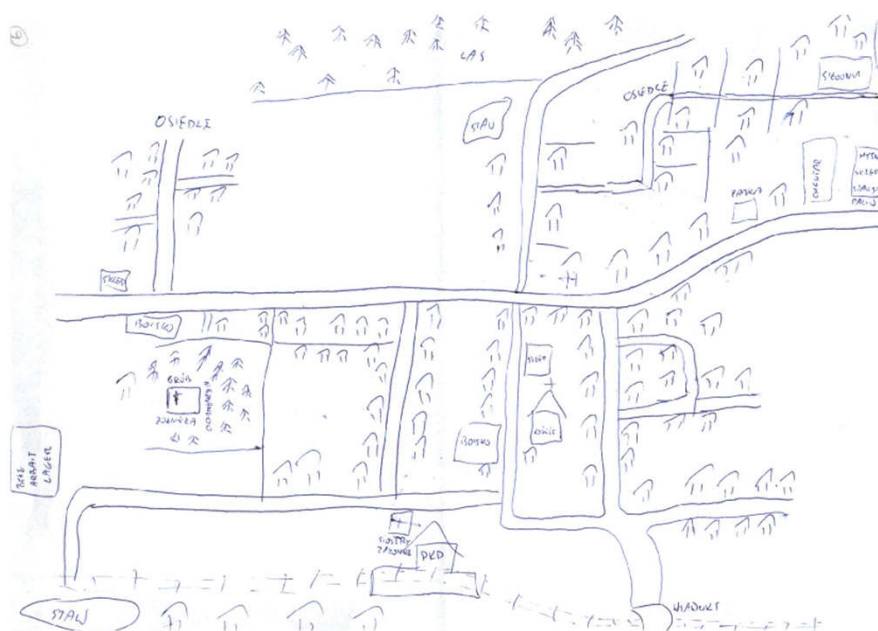
Długowola

Piwoda

**Niezbyszewo
(Ziemia Bytowska,
Pomorze)
Wieś placowa
(okolnica)**

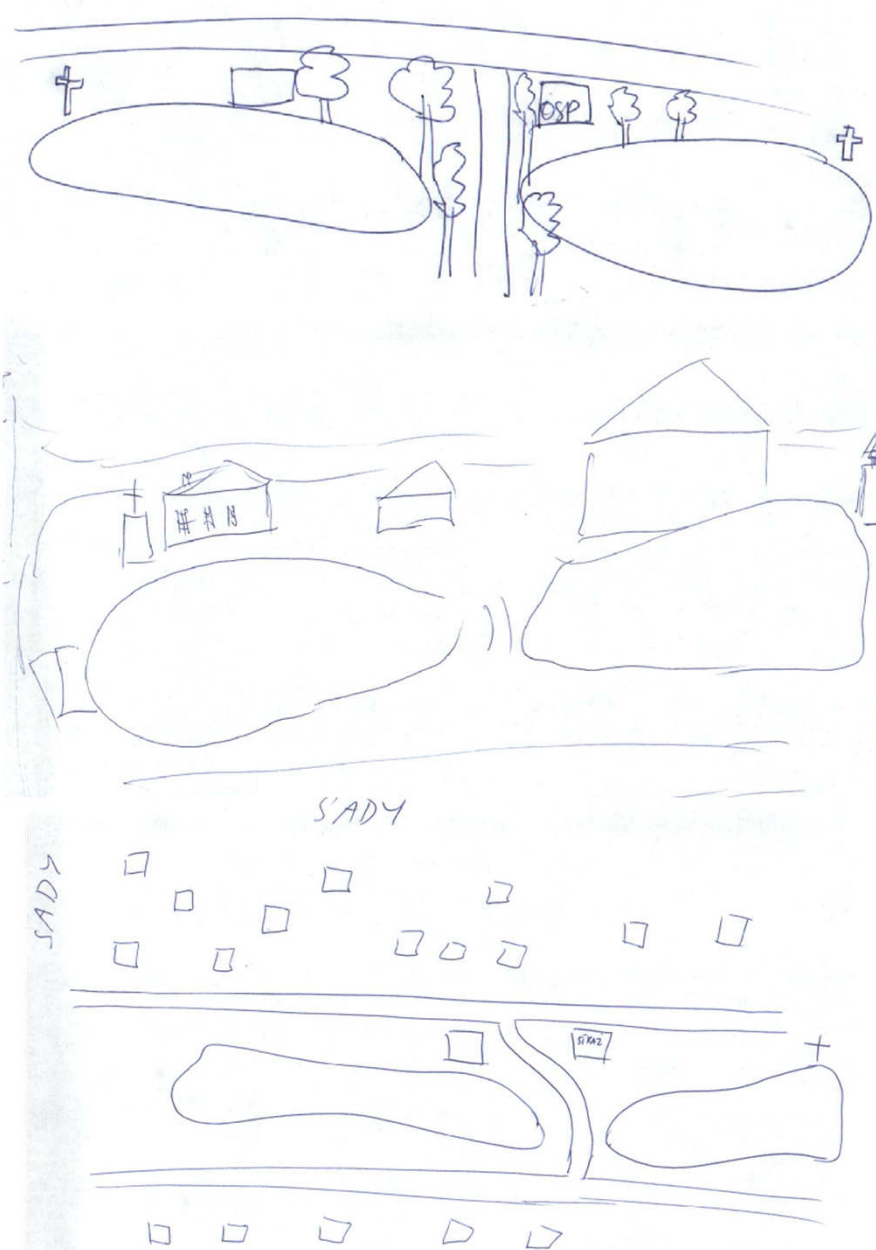

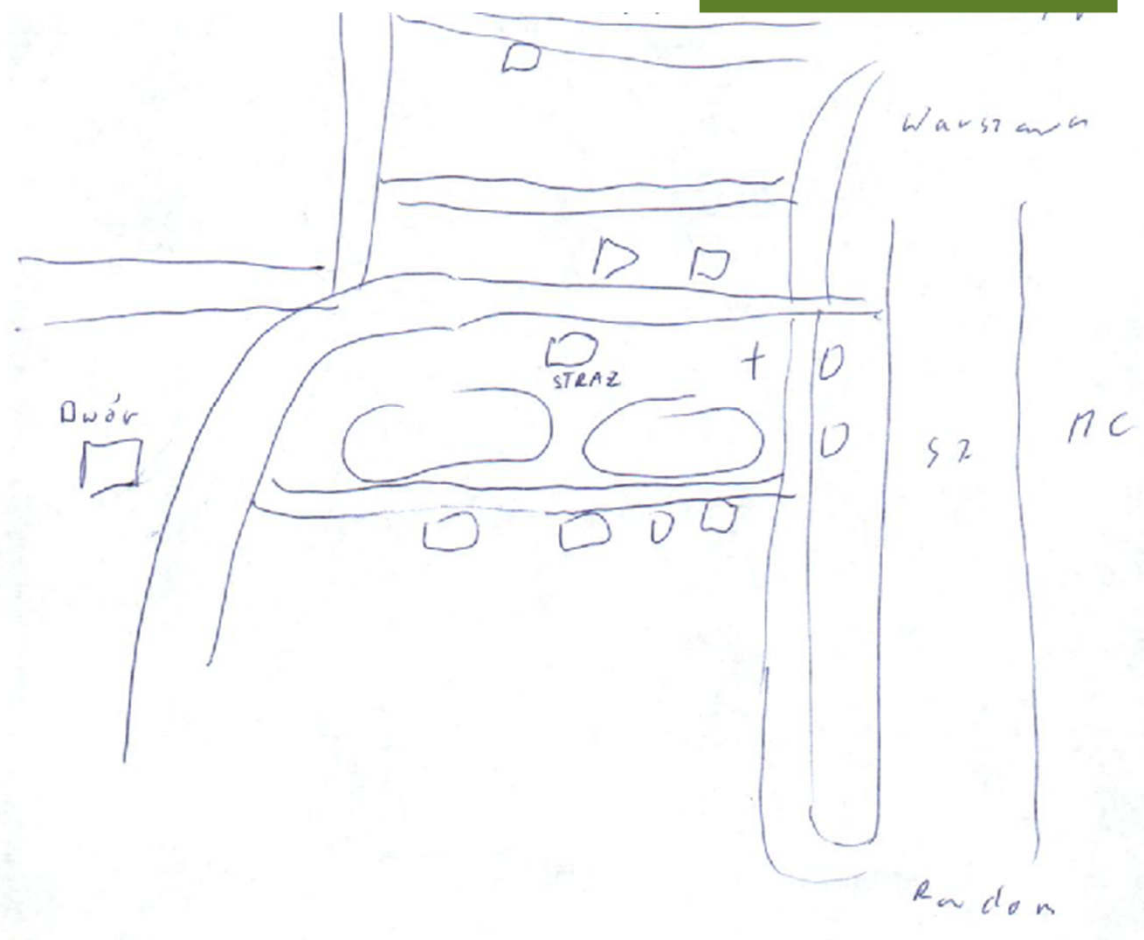
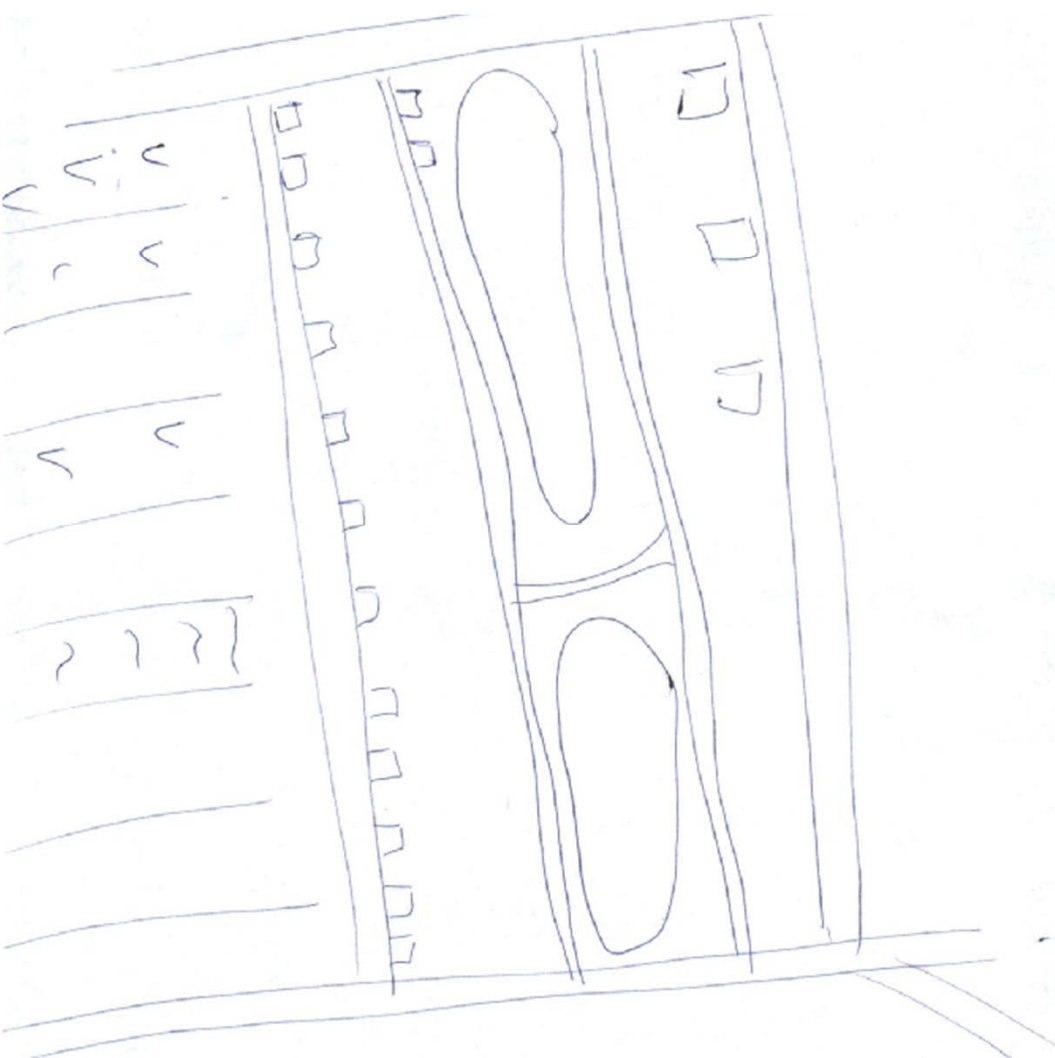
**Miłoszyce
(Dolny Śląsk)
Wieś placowa
(owalnica)**

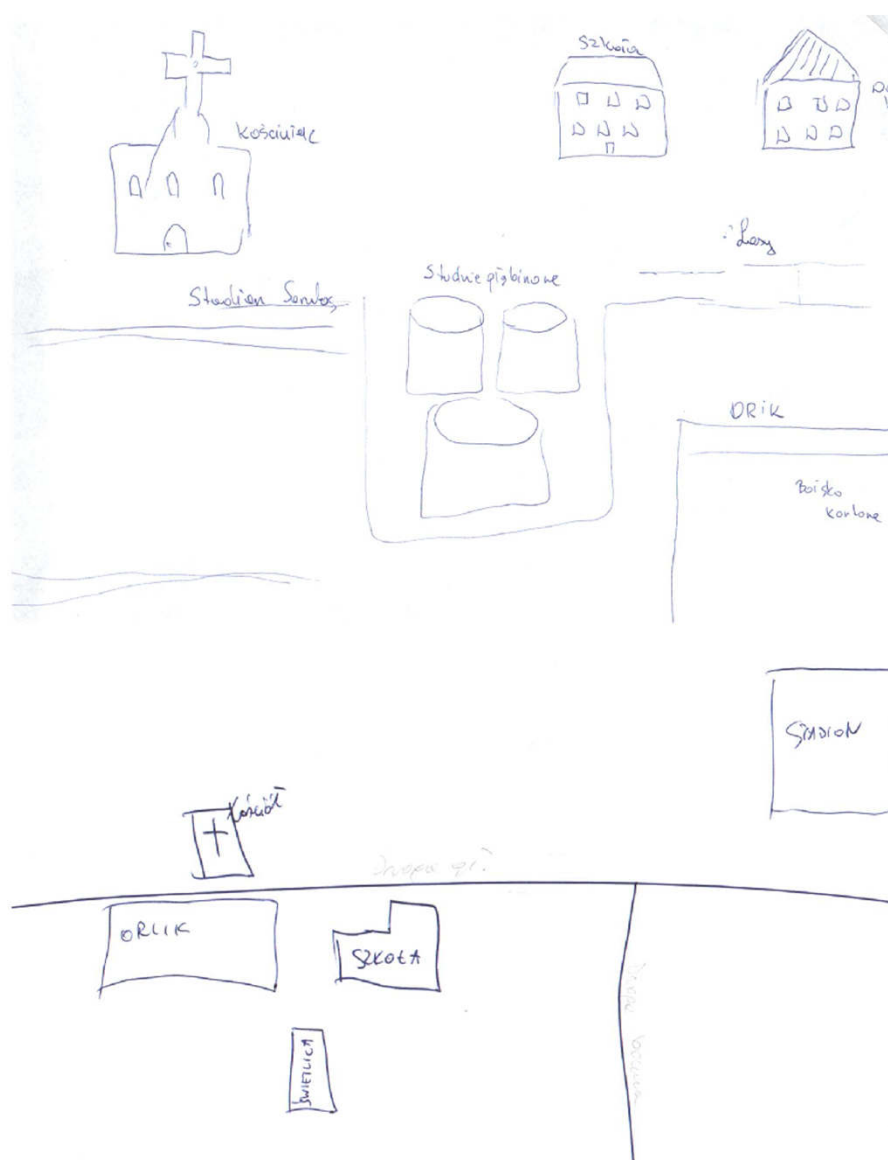
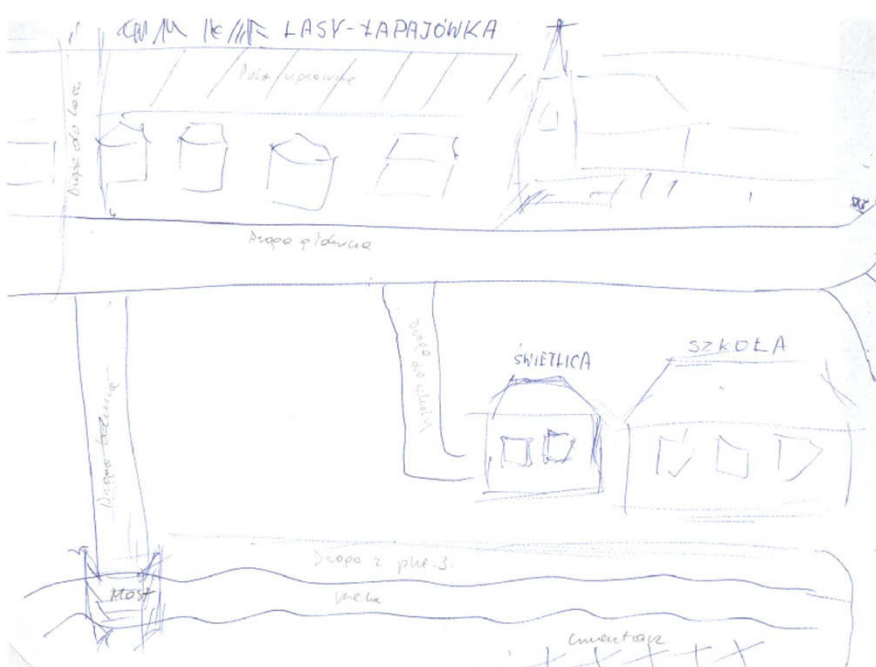
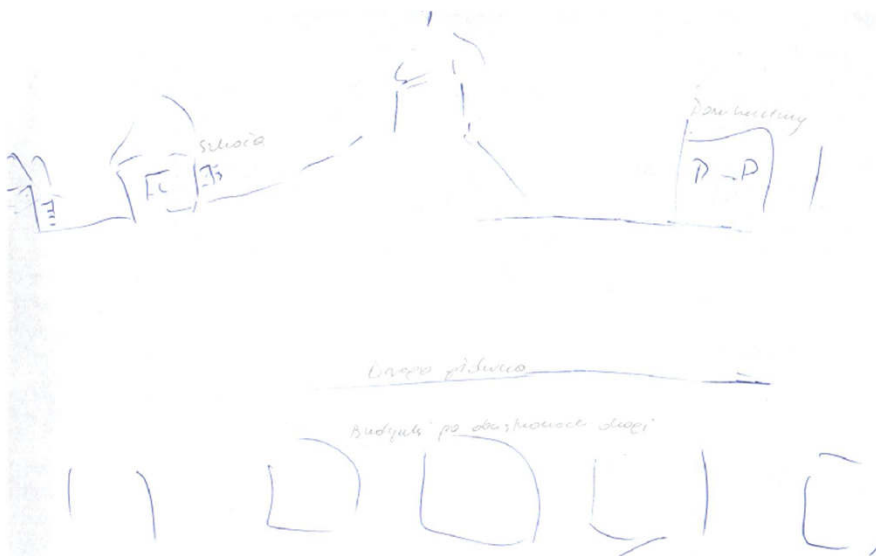

Długowola
(Mazowsze)
Wieś placowa
(owalnica)

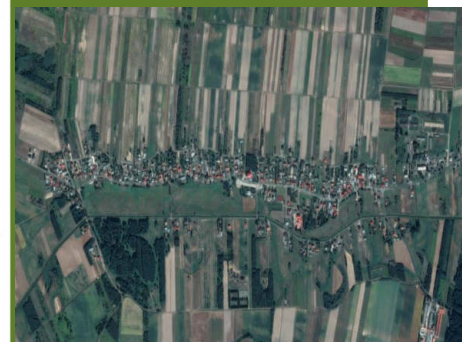

Długowola
(Mazowsze)
Wieś placowa
(owalnica)

Piwoda (Podkarpacie) Wieś rządowa

Struktura szkiców – kolejność rysowanych elementów – znaczenie miejsc

- Szkice wszystkich wsi zaczynano od narysowania głównej drogi/dróg– osi wzdłuż (wokół) których rozwijała się wieś;
- Równie istotne były elementy charakterystyczne w krajobrazie badanych wsi (wyróżniki) w postaci stawów (Długowola), jeziora (Niezabyszewo), linii kolejowej (Miłoszyce);
- Mieszkańcy koncentrowali się przede wszystkim na miejscach o szczególnym znaczeniu dla lokalnych społeczności tj.: kościoły lub przydrożne kapliczki, cmentarze, szkoły, świetlice/domy kultury, boiska, remizy strażackie;
- Często zaznaczano własny dom oraz domy krewnych ;
- Pola/sady zaznaczano tylko w co czwartym szkicu i tylko w tych wsiach gdzie dominowały funkcje rolnicze; w Miłoszycach żaden szkic nie uwzględniał użytków rolnych.

Centrum, granice, miejsca charakterystyczne

	NIEZABYSZEWO	MIŁOSZYCE	DŁUGOWOLA	PIWODA
CENTRUM	kościół, sklep, szkoła, sala wiejska	plac przed kościołem, świetlica	stawy, OSP	kościół, szkoła, dom kultury, stadion,
GRANICE	„tam gdzie kończą się pola”, znaki/drogowskazy	las, tory kolejowe, znaki/drogowskazy	drogi – „wieś pomiędzy drogami”, znaki/drogowskazy	las, stadion – ostatni obiekt we wsi, most, przysiółek Hutki
M-CA CHARAKTERYSTYCZNE	kościół, szkoła, jezioro, OSP, poczta, sklep, sala wiejska	kościół, szkoła, stadion, klasztor, stacja PKP, mogiła więźniów	stawy, OSP, kapliczki, stara szkoła	kościół, szkoła, dom kultury, stadion, bloki po PGR

Wnioski

Funkcje poznawcze odręcznych szkiców jako reprezentacji przestrzeni wsi

- Możliwość interpretacji wsi jako przestrzeni charakterystycznych relacji społecznych (**istotna rola domu rodzinnego, sąsiedztwa, instytucji**); funkcjonalne i społeczne aspekty interpretacji przestrzeni;

Funkcje praktyczne odręcznych szkiców jako reprezentacji przestrzeni wsi

- Powiązanie z planowaniem lokalnym, zwłaszcza w odniesieniu do dynamicznych przemian funkcjonalno-przestrzennych obszarów wiejskich;
- Pomocne w identyfikacji istotnych problemów rozwoju lokalnego takich jak: osłabienie więzi społecznych, czytelność układów przestrzennych wsi;
- Informacja na temat jakości życia codziennego mieszkańców wsi, miejsc istotnych zarówno w perspektywie indywidualnych doświadczeń, jak i całych wspólnot lokalnych.

Dziękujemy za uwagę

